

Zvukový súbor

[zacnime-si-s-obcianskou-vedou-novy-najsevernejsi-vyskyt-vosky-aphis-nerii_QSLACNDQ.mp4](#)

Prepis

00:00:05 Moderátorka

Metódy občianskej vedy fungujú vo veľkých široko propagovaných projektoch s vlastnými mobilnými aplikáciami,

00:00:10 Moderátorka

ale môžu účinne pomôcť aj v projektoch menšieho rozsahu. Príkladom takéhoto prístupu je výskum Mgr. Adriána Purkarta, PhD., z Katedry zoológie Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského, ktorý pomocou prostriedkov občianskej vedy u nás dokázal jeden z najsevernejších výskytov vošky oleandrovej - *Aphis nerii*. Doktor Purkart, mohli by ste nám niekoľkými veta priblížiť podstatou Vášho výskumu?

00:00:38

Tak môj výskum sa zamerl na výskum vošky oleandrovej – *Aphis nerii*. Je to voška, ktorá k nám postupne preniká aj vplyvom globálneho otepľovania, ale aj vďaka tomu, že ľudia si vo svojich záhradách pestujú oleandre, ktoré sa v podstate pôvodne na Slovensku nevyskytujú. Ale ako dobre vieme, možno z dovoleniek, tak rastú hlavne v tej mediteránnej oblasti.

00:01:01

My sme si tento druh vošky všimli na jednom z takých najjužnejších cípov Slovenska, pri Komárne pri obci Virt ako napádajú rastlinu glejovku.

00:01:13

A keď som zazrel tento druh, tak som si tak spomenul, že som tento druh už niekde videl na sociálnych sieťach a hlavne v skupinách, ktoré spravujú záhradkári. Títo záhradkári sa hlavne sťažovali, že táto žltá voška im napáda oleandre, tak som začal postupne bádať, že

00:01:34

u koho všetkého sa táto voška môže vyskytovať. A začal som vyslovene cielene vyhľadávať nové a nové dáta, no dospelo to k tomu, že tým ako som tieto dáta postupne hľadal na sociálnych sieťach, tak sa mi čoraz viac ľudí začalo dobrovoľne nahlasovať s týmito dátami samostatne.

00:01:53

Na základe čoho sme sa rozhodli tento výskum šíriť metódou Citizen Science (občianska veda). Tak sme vytvorili samostatnú kampaň,

00:02:03

Ktorá sa zamerlala na cielené hľadanie ďalších a ďalších dát o výskyte tohto druhu na Slovensku.

00:02:10 Moderátorka

Takže ako ste projekt propagovali na sociálnych sieťach? Ako ste si vybrali skupiny ľudí ktorých oslovíte?

00:02:17

Tak vybral som si hlavne skupiny ľudí, ktoré som si našiel samostatne, pretože som si všimol, že práve tí malí záhradkári ako taký sa sťažujú na tohto škodcu na svojich oleandroch.

00:02:33

Tým pádom som sa prihlásil do čo najviac záhradkárskych skupín, kde som práve cielene vyhľadával tieto dáta. No a následkom toho, keď bol taký možno správny čas toho

00:02:45

odzimovávania týchto oleandrov v tej záhradkárskej obci, tak som začal prispievať intenzívne príspevky do týchto skupín s cieľom,

00:02:58

aby pokiaľ ľudia spozorujú takéto vošky na svojich oleandroch, aby mi dali vedieť, či už do súkromnej správy alebo do komentára. A hlavne som žiadal dáta o tom výskyte týchto vošiek, a hlavne dátum, kedy tieto pozorovania robili.

00:03:14 Moderátorka

Na posúdenie, že je to tento druh ste potrebovali aj materiál pravdepodobne?

00:03:17

Samozrejme, pretože fotografia to u nás v zoológii nič neznamená. My potrebujeme všetko potvrdiť mikroskopom.

00:03:25

Takže v podstate sme to vyriešili takým spôsobom, že sme tých ľudí oslovili, či im môžeme poslať ampulku s liehom poštou, a následne tí ľudia tieto obálky obdržali. Sami si zozbierali tieto vzorky na svojich rastlinách, a boli taký ochotní, že nám tieto zložky poslali naspäť.

00:03:46 Moderátorka

Tak to je veľmi pekné. Narazili ste pri svojom výskume aj na nejaké prekážky alebo problémy?

00:03:51

Ja si myslím, že tento výskum bol taký zvláštne špecifický v tom, že si nespomínam na nejaké konkrétne prekážky alebo nejaké problémy, ktoré by nás postihli počas tohto výskumu.

00:04:04

Totižto tí ľudia tým ako zistili, že im môžu nejaký vedci pomôcť z problémov na rastlinách, tak boli veľmi ochotní v tom, že nám tieto vzorky sami zbierali. A čo je také zaujímavé, tak samozrejme my sme to nechceli bezodplatne, aby nám tie vzorky zasielali poštou.

00:04:29

Tak ja som im nejaké tie eurá pribalil do tejto obálky s ampulkami, a môžem povedať ako svetlú výnimku v tomto prípade, že tí ľudia nám tie vzorky posielali znova naspäť, aj s tými našimi peniazmi. Boli do takej miery ochotní vzorky poskytovať, že prakticky nás to nestálo takmer nič.

00:04:55 Moderátorka

Tak to je vzácny prípad.

00:04:57 Moderátorka

Ešte by som sa chcela spýtať, že či vyplynie z tohoto výskumu ešte nejaký ďalší výskum, nová otázka alebo iný neočakávaný materiál?

00:05:04

Bolo tam viacero zaujímavých poznatkov, pretože doteraz sa myslelo, že tieto vošky sa rozmnožujú iba v stredozemí, a v podstate iba počas tej letnej generácie zalietavajú na sever, teda do Maďarska a na naše územie.

00:05:20

No a takýmto spôsobom, tým, že sme tú kampaň riešili vo februári a v marci, kedy je ešte pomerne chladné počasie, tak bolo by veľmi nezvyčajné, keby v takomto chladnom počasí takýto teplomilný druh k nám prirodzene zachádzal. A ukázalo sa tým pádom, že tie vošky dokážu prezimovať u tých záhradkárov.

00:05:44

Hlavne keď ľudia tie oleandre dávajú na zimu dovnútra, aby nezmrzli, a tým pádom sa zistilo, že tá voška si takýmto spôsobom

00:05:50

vytvorila samostatnú populáciu na našom území, ktorá nemusí vôbec nalietať z toho juhu Európy, a dokáže tu prezimovať na našom území. A takýmto veľmi jedinečným spôsobom vie prečkať tú zimu, aby sa vyhla mrazom.

00:06:06 Moderátorka

Máte s občianskou ešte nejaké ďalšie plány v budúcnosti?

00:06:10

No mne sa táto metóda veľmi zapáčila ako zoológovi, pretože my ako zoológovia a entomológovia máme taký problém, že to územie, ktoré skúmame je veľmi veľké, a nás ako odborníkov alebo špecialistov na jednotlivé skupiny je veľmi málo.

00:06:26

No a pokiaľ existujú také druhy živočíchov, ktoré sú veľmi nápadné, povedzme sú špecificky sfarbené alebo sú veľmi veľké, alebo si ich ľudia z rôznych dôvodov fotia na svoje telefóny a dávajú tieto fotky na sociálne siete, tak tam vidím veľmi veľkú nádej v tom, alebo takú výzvu vyhľadávať takéto druhy živočíchov, ktoré sa často na tých sociálnych sieťach vyskytujú.

00:06:51

A pokiaľ sú tieto druhy napríklad predmetom ochrany prírody, alebo sú z rôznych dôvodov vzácne, alebo majú invázny charakter, tak takýmto spôsobom vieme vybrať takéto druhy, ktoré sa na sociálnych sieťach vyskytujú často,

00:07:07

a pripraviť tú kampaň v podstate na mieru na to, aby sme našli čo možno najviac dát, pretože

00:07:12

my pokiaľ sme 2-3 ľudia, ktorí sa venujú výskumu, konkrétne v mojom prípade mravcov na Slovensku, tak to územie je veľmi veľké na to, aby sme to územie pokryli našimi očami. A práve ľudia ako takí, široká verejnosť nám môže pomôcť nájsť dáta aj z kútov Slovenska, kde by sme inak nezavítali.

00:07:36 Moderátorka

Zvažovali ste spolupracovať napríklad so školami, ktoré by mohli mať na to nejaké projekty?

00:07:41

Všimol som si, že v zahraničí existujú projekty, ktoré sú spoločne spojené, napríklad aj so základnými školami alebo s partnerskými školami dokonca.

00:07:51

A práve často tá biodiverzita o ktorej sa teraz tak často hovorí, v tých areáloch škôl a škôlok je veľmi pôsobivá,

00:07:59

tým ako sú udržiavané trávniky a nízke ročné porasty. A deti sú veľmi všímavé, pokiaľ sa tomu vedia takto venovať v tom voľnom čase, alebo si to všimnú niekde v rámci svojich hier na školskom dvore,

00:08:15

tak, dá sa to veľmi krásne spojiť. Ako ukázali rôzne štúdie aj zo zahraničia, tak myslím si, že viem si predstaviť do budúcnosti štúdiu, ktorá by bola spojená aj takto,

00:08:27

s našimi mladšími generáciami.

00:08:29 Moderátorka

A otázka na záver.

00:08:31 Moderátorka

Mali by ste nejakú radu pre ľudí alebo vedeckých pracovníkov, ktorí by chceli ísť touto cestou a urobiť si vo svojom vlastnom odbore projekt občianskej vedy?

00:08:42

Ja si myslím, že hlavne sa toho netreba báť, treba využívať aj sociálne siete. Ak nie ste takí zdatní na sociálnych sieťach, tak určite vaši študenti alebo vaši mladší známi sú v týchto marketingových alebo sociálnych médiách zdatnejší.

00:09:00

A vôbec sa netreba báť ich osloviť a spýtať sa ich, ako by to vedeli navrhnuť alebo dizajnovať takúto štúdiu, ale takúto kampaň. Určite vám to otvorí výrazne veľa ciest na rôzne spolupráce.

00:09:16

Čomu sa tak možno vyvarovať, tak asi by som sa vyvaroval takým otázkam alebo takým témam, ktoré akoby nútia ľudí možno nejak intenzívnejšie tomu venovať čas, alebo možno strastiplne odpovedať na nejaké komplikované otázky, pretože ľudí často odrádza takéto niečo, čo som si všimol v prácach mojich kolegov.

00:09:38

Ale osobne by som volil témy, ktoré zabavia to publikum, alebo oslovia nejakou hrou, alebo možno niečím zvláštnym, s čím sa ešte človek nestretol.

00:09:53

Ale čo je taká ešte zaujímavosť, tak niekedy sa na to dá pozeráť úplne odlišne, z toho opačného súdka, že nevytvárať Citizen Science na niečo, čo tí ľudia nepoznajú, ale pozrieť sa do tej spoločnosti, do tých sfér sociálnych sietí.

00:10:12

Všimnúť si, čo tam tí ľudia prispievajú. Aké príspevky sa opakujú. Aké témy sa tam opakujú. A pokiaľ vidíte, že ten dataset je tam voľne sa vyskytujúci, tak z tohto čerpať a na tom postaviť tú svoju Citizen Science.

00:10:28 Moderátorka

Ďakujem veľmi pekne Mgr. Adriánovi Purkartovi, PhD. z Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského.

00:10:34

Ďakujem pekne.